

KANSALLISKIELIVERKOSTO
NATIONALSPRÅKSNÄTVERKET

PÖYTÄKIRJA
PROTOKOLL
16.11.2021

Valtioneuvoston kansalliskieliverkoston kokous Möte i statsrådets nationalspråksnätverk

Aika 4.11.2021 klo 13:00-14:30

Paikka Teams

Osallistujat

Puheenjohtaja: Johanna Suurpää, OM

Jäsenet/varajäsenet: Mikael Åkermarck, varsinainen jäsen, LVM
Anna Mikander, varsinainen jäsen, OKM
Maija Iles, varsinainen jäsen, STM
Hanna Helinko, varajäsen, SM
Krista Turunen, varsinainen jäsen, TEM
Mia Leisti, varsinainen jäsen, UM
Maaret Suomi, varsinainen jäsen, VNK
Markku Mölläri, varsinainen jäsen, VM
Henna Birkman, varsinainen jäsen, YM
Pekka Väisänen, varsinainen jäsen, MMM
Minna Harmanen, varsinainen jäsen, OPH
Matti Räsänen, varsinainen jäsen, Kotus (suomen kieli)
Charlotta af Hällström-Reijonen, varsinainen jäsen, Kotus (ruotsin kieli)
Mattias Lindroth, varsinainen jäsen, Kuntaliitto

Muut: Linda Lindholm, OM
Maria Soininen, OM
Anna Bruun, TEM (asiakohta 7)

Sihteeri: Anna Kiiskinen, OM

1 Kokouksen avaus

Puheenjohtaja avasi kokouksen klo 13.00.

2 Kokouksen asialista

Kokouksen asialista hyväksyttiin kokouksen työjärjestykseksi.

Puheenjohtaja totesi, että verkoston varsinainen jäsen UM:stä Päivi Rotola-Pukkila on virkavapaalla toukokuun 2022 loppuun. Hänen sijaisena toimii Mia Leisti. STM:n uusi jäsen verkostossa on Maija Iles. Puheenjohtaja toivotti uudet jäsenet tervetulleeksi verkoston toimintaan. Käytiin lyhyt esittelykierron, jossa verkoston jäsenet esittelivät itsensä ja kertoivat mitä ministeriötä tai muuta tahoa he edustavat.

3 Edellisen kokouksen pöytäkirjan hyväksyminen

Edellisen kokouksen pöytäkirja 2/2021 hyväksyttiin.

4 Kansalliskielistrategian ja kielipoliittisen ohjelman eteneminen

Verkoston sihteeri Anna Kiiskinen kertoi uuden kansalliskielistrategian etenemisestä. Strategian valmistelussa ollaan päästy loppusuoralle. Strategian ohjausryhmä hyväksyi strategian kokouksessaan 28. lokakuuta ja se on tarkoitus hyväksyä valtioneuvoston periaatepäätöksenä marraskuun aikana.

Kansalliskielistrategiatyön päämääränä on ollut laatia uudistuneet linjaukset Suomen kielipoliitikalle. Strategia on hallituksen kielipoliittinen tahdonilmaisu, joka viitoittaa kielipoliittikkaa yli hallituskausien. Strategia sisältää tilannearvion suomen ja ruotsin kielen nykytilasta ja haasteista, joihin pyritään vastaamaan strategiaan asetetuilla päämäärillä ja konkreettisilla toimenpiteillä. Strategian suuntaviivat ovat: oikeus palveluihin omalla kielellä, kansalliskielten aseman turvaaminen sekä elävä kaksikielisyys. Lisäksi strategiassa on katsottu tärkeäksi edistää maahanmuuttajien pääsyä kieliyhteisön jäseneksi ja kotoutumista molemmilla kansalliskielillä. Suuntaviivojen alle on konkretisoitu päämäärät, ja päämäärien alle on koottu 62 konkreettista toimenpidettä, joilla päämäärät saavutetaan.

Strategian toimenpiteet ovat vastuutettu yhdelle tai useammalle ministeriölle.

Oikeusministeriöllä on yleisvastuu strategian täytäntöönpanon seurannasta. Strategian seuranta ehdotetaan tapahtuvan kansalliskieliverkoston kautta. Tämä tarkoittaa käytännössä, että verkoston kautta kerätään vuosittain tiedot siitä, miten strategian toimenpiteet edistyvät. Strategian seuranta tulee siis olemaan tärkeä teema verkoston työssä tulevina vuosina. Oikeusministeriö järjestää strategian esittelytilaisuuden 7. joulukuuta klo 13. Kutsu tilaisuuteen lähetetään verkoston jäsenille.

Puheenjohtaja pyysi jäseniä huomioimaan, että koska strategia ei vielä ole virallisesti hyväksytty, se ei ole julkinen. Strategia lähetetään verkoston jäsenille tiedoksi, kun se on hyväksytty valtioneuvoston istunnossa.

Matti Räsänen tiedusteli strategiaan sisältyvistä suosituksista korkeakouluille. Anna Kiiskinen kertoi, että strategiaan on koottu useita suosituksia korkeakouluille, joilla vahvistetaan kansalliskielten asemaa tieteen kielenä ja korkeakoulujen piirissä. Korkeakouluja suositellaan muun muassa kieliohjelmissaan tunnistamaan mekanismit, joilla pystytään turvaamaan kansalliskielten asema tieteen ja korkeimman opetuksen kielenä, sekä ylläpitämään tieteellistä julkaisuutoimintaa, viestimään tutkimuksesta ja kehittämään tiedeviestintää kansalliskielillä. Korkeakoulujen autonomiasta johtuen nämä toimenpiteet ovat muodoltaan valtioneuvoston suosituksia korkeakouluille.

Hallitussihteeri Maria Soininen OM:stä esitteli kielipoliittisen ohjelma etenemistä. Hallituksen kielipoliittisessa ohjelmassa käsitellään muita kieliä kuin kansalliskieliä, erityisesti saamen kieliä, romanikieltä, karjalan kieltä ja viittomakieliä. Muitakin kieliä voidaan käsitellä. Tavoitteena on laatia strateginen, ytimekäs ohjelma, joka sisältää poliittisen ylätasoon tavoitteet. Lähtökohtana ohjelmalle on kotoperäisten kielten elvyttäminen, niiden elinvoimaisuuden turvaaminen ja kielten siirtyminen seuraaville sukupolville myös tulevaisuudessa. Tärkeä kohderyhmä ovat lapset ja nuoret. Vaikka eri kieliryhmillä on omat haasteensa, ohjelmassa pyritään löytämään yhteisiä, yhdistäviä tavoitteita. Ohjelman valmisteluun on asetettu valmisteluryhmä, jonka jäsenet edustavat keskeisiä ministeriöitä, muita viranomaisia ja sidosryhmiä. Kielipoliittikan yhteneväisyyden varmistamiseksi kielipoliittinen ohjelma viedään käsiteltäväksi kansalliskielistrategian ohjausryhmälle. Tavoitteena on ohjelman hyväksyminen kuluvan vuoden aikana.

Selonteot merkittiin tiedoksi.

5 Hallituksen kielilainsäädännön soveltamista koskevan kertomuksen 2021 esittely

Linda Lindholm OM:stä esitteli hallituksen kielikertomuksen sisältöä ja erityisesti siihen sisällytettyjä keskeisiä huomioita kielilainsäädännön soveltamisesta, kielellisten oikeuksien toteutumisesta tai lainsäädännön kehittämisestä.

Valtioneuvosto antaa vaalikausittain eduskunnalle kertomuksen kielilainsäädännön soveltamisesta ja kielellisten oikeuksien toteutumisesta sekä tarpeen mukaan muistakin kielioloista. Kertomuksessa käsitellään suomen ja ruotsin kielen lisäksi ainakin saamen kieltä, romanikieltä ja viittomakieltä. Kertomus sisältää seuranta- ja kieliolosuhteista 2017-2020 väliseltä ajalta, jota on kerätty mm. kielellisten oikeuksien seurantaraporttien, tilastojen sekä laillisuusvalvojen ratkaisujen pohjalta. Kertomuksessa käsitellään myös vuoden 2017 kielikertomuksen pohjalta tulleiden toimenpiteiden toteutumista, jotka pohjautuvat perustuslakivaliokunnan kertomuksesta antamaan mietintöön. Tässä yhteydessä on mm. toteutettu selvitys siitä, miten kielelliset oikeudet toteutuvat yksityisen toimijan huolehtiessa julkisista hallintotoimista (kielilain 25 §). Kertomukseen on valittu kolme teemaa, joita tarkastellaan lähemmin. Nämä ovat digitalisaatio, opetus, poliisi ja pelastustoimi.

Kertomus on valmis ja se on tällä hetkellä käännettävänä. Tavoitteena on viedä kertomus valtioneuvoston istuntoon 2. joulukuuta. Tämän jälkeen kertomus lähetetään käsiteltäväksi eduskuntaan. Kertomukseen palataan verkoston kokouksessa syksyllä 2022, jolloin on tarkoitus käsitellä eduskunnan kertomuksen perusteella antamia suosituksia.

Selonteko merkittiin tiedoksi.

6 Kansalliskieliverkoston työsuunnitelma 2022 ja keskustelua kokouskäytännöistä

Puheenjohtaja totesi, että kokousaineiston liitteenä on ollut sihteeristön valmisteleva luonnos verkoston ensi vuoden työsuunnitelmaksi. Ensi vuoden kokousten punainen lanka on kansalliskielistrategian ja kielipoliittisen ohjelman toimeenpano ja seuranta sekä perustuslakivaliokunnan mietintö kielikertomuksesta ja siinä mahdollisesti mainitut suositukset. Puheenjohtaja toivoi, että verkoston jäsenet toisivat esiin ehdotuksia aiheiksi, joita he toivovat käsiteltävän ensi vuoden kokouksissa.

Verkoston sihteeri esitteli työsuunnitelmaehdotuksen ja pyysi verkoston jäsenten näkemyksiä ensi vuoden kokousten aiheiksi. Ensi vuoden ensimmäiseen kokoukseen on ehdotuksena OKM:n ja OPH:n vastuulla olevien hankkeiden esittely, eli toisen kotimaisen kielen oppimisen vahvistaminen kouluissa ja tavoite toisen kotimaisen kielen palauttamisesta pakolliseksi ylioppilaskirjoituksessa sekä maahanmuuttajien oppimispolkujen ja S2/R2 –kieliohjelmien kehittäminen. Anna Mikander OKM:stä kertoi, että helmikuussa järjestetään ruotsinkielistä koulutusta koskeva konferenssi ja julkaistaan myös arviointi S2/R2 –kieliohjelmista. Tästä

johtuen näiden aiheiden käsittely sopii hyvin verkoston kokouksessa maaliskuussa ja kokouksessa voidaan myös raportoida konferenssin ja arvioinnin tuloksista.

Matti Räsänen Kotuksesta tiedusteli mahdollisuutta hyödyntää verkostoa suomen kielen käyttöalan seurannassa, suomen kielen toimintaohjelman liittyen. Tämä aihepiiri liittyisi myös uuden kansalliskielistrategian seurantaan.

Maija Iles STM:stä ilmoitti, että ehdotus käsitellä kielellisiä oikeuksia sote-uudistuksen toimeenpanossa verkoston kokouksessa syksyllä sopii hyvin ja tähän aiheeseen voidaan palata.

Kokousjärjestelyiden osalta todettiin, että seurataan koronatilannetta ja palataan kysymykseen, järjestetäänkö verkoston kokoukset ensi vuonna läsnä- vai etäkokouksina.

Puheenjohtaja kiitti keskustelusta ja totesi, että sihteeristö palaa ensi vuoden kokousten aiheisiin keskustelun mukaisesti.

7 Muut hallitusohjelmahankkeet, joilla on kielivaikutuksia

Verkoston jäsenet saivat esittelyn kielikysymyksistä, jotka liittyvät maahanmuuttajien työllisyyspalveluihin ja kotouttamiseen sekä aluekehitykseen Anna Bruunilta TEM:stä. Esittely pohjautui hallituksen eduskunnalle antamaan selontekoon kotoutumisen edistämisestä.

Maahanmuuton merkitys kasvaa väestön ikääntyessä ja maailman muuttuessa ja tämän vuoksi maahanmuuttajien työllisyyden ja osallisuuden sekä hyvien väestösuhteiden edistäminen on entistä tärkeämpää. On myös tärkeää kytkeä kotouttamisen edistämiseksi tehtävä työ osaksi muuta palvelujärjestelmän kehittämistä. Selonteon sisältämät esitykset vastaavat eduskunnan huomioihin ja toimintaympäristön muutoksiin ja kytkevät kotoutumisen edistämisen hallituskauden muihin uudistuksiin, erityisesti työllisyyttä edistäviin toimiin.

Selontekoon sisältyy mm. toimenpiteitä kielikoulutuksen ja yhteiskuntatietouden saatavuuden parantamisesta kaikille maahanmuuttajille, ja selonteossa käsitellään myös ruotsinkielistä kotoutumista. Tavoitteena on varmistaa sujuva kotoutumispolku molemmilla kansalliskielillä sekä ruotsin kielellä kotoutuvien määrän kasvu niin, että määrä suhteellisesti vastaisi vähintään ruotsinkielisten osuutta väestöstä. Maahanmuuttajan työllistymis- ja koulutustoiveiden selvittämisen yhteydessä tulee tarjota selkeää tietoa oikeudesta ja mahdollisuudesta valita kotoutumiskieleksi suomi tai ruotsi. Keskeisessä asemassa on maahanmuuttajalle laadittu kotoutumishjelma, joka nopeuttaa siirtymistä työelämään tai koulutukseen ja vahvistaa maahanmuuttajien työllisyyttä ja osallisuutta. Kotoutumista ja työllistymistä kaksikielisillä alueilla ja tehtäviin, joissa tarvitaan suomen ja ruotsin kielen taitoa, edistetään sisällyttämällä kotoutumissuunnitelmaan sekä suomen että ruotsin kieltä vahvistavia opintoja. On myös tarkoitus vahvistaa ruotsinkielisen kotoutumisen edistämisen osaamista ja tietopohjaa valtakunnallisessa osaamiskeskustoiminnassa.

Verkoston sihteeri Anna Kiiskinen kertoi, että uuden kansalliskielistrategian päämäärä ja toimenpiteet molemmilla kansalliskielillä tapahtuvan kotoutumisen varmistamiseksi tukevat valtioneuvoston kotoutumisselontekoon sisältyviä ruotsinkielistä kotoutumista koskevia keskeisiä toimenpiteitä.

Selonteko merkittiin tiedoksi.

8 Mahdolliset muut asiat

Verkoston sihteeri Anna Kiiskinen kertoi lyhyesti seuraavista aiheista:

- Uuden kieliain neuvottelukunnan asettaminen: <https://oikeusministerio.fi/-/uusi-kieliain-neuvottelukunta-asetettu>

- Kielilain 25 § koskeva selvitys: <https://oikeusministerio.fi/-/selvitys-kielellisten-oikeuksien-toteutumisesta-ehdoton-vaatimus-yksityisilta-hankittavissa-palveluissa>
- Ruotsalaisuuden päivää (Svenska dagen) vietetään lauantaina 6.11.

9 Seuraava kokous

Verkoston seuraava kokous järjestetään maaliskuussa 2022. Tuolloin on tarkoitus esitellä kielipoliittisen ohjelman sisältöä yksityiskohtaisemmin. Kohdan 6 alla käydyt keskustelun perusteella todettiin, että seuraavassa kokouksessa käsitellään myös OKM:n ja OPH:n vastuulla olevia kielikysymyksiin liittyviä hankkeita. Sihteeristö palaa kokouksen käytännön järjestelyihin.

10 Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 14.25.

Johanna Suurpää
puheenjohtaja

Anna Kiiskinen
sihteeri